

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ У ЈАГОДИНИ

Б 821-93.09

КЊИЖЕВНОСТ за /2

821.09-93(082)

000034683

COBISS o

Воја Марјановић
Милутин Ђуричковић

КЊИЖЕВНОСТ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ У КЊИЖЕВНОЈ КРИТИЦИ

Књига 2

2007.

карактерне црте које их донекле индивидуализују, мада су њихови портрети дати изразито хумористички. Истовремено постоји и дискретна диференцијација на слабије и јаче појединце у групи. Тако је, на пример, Цврца свакако најслабији и физички и по карактеру, Приповедач је по слабости близак Цврци, док је, Глуваћ, на пример нешто јачи.

Упркос тим разликама, не постоји права хијерархизација међу дечацима, као што је то уобичајено у дечјој дружини. Пре свега, недостаје лик јаког вође дечје групе "храброг и интелигентног дечака који надмашују своју средину, понекад у мјери која искорачује из оквира убједљивости".⁷ У *Хајдуцима* нема дечака који ће се, попут сеоских дечака из романа Мата Ловрака, понашати као да је из "Оксфорда и Берлина".⁸

Чеда Брба је, на неки начин, антипод таквом дечаку. Он није вођа на основу интелектуалног и моралног ауторитета, него на основу снаге, насилног наступа, и своје велике, често деструктивне енергије.

Све ово наговештава да се *Хајдуци* разликују од главне линије романа дружине по свом основном приступу дечјој групи и дечјој уопште. Већина романа дружине из четрдесетих година овог века почива на једном аксиому: "Сматра се да је дијете човјек у малом, па као такво не смије бити изоловано у литератури, поготову што и само живи у свеопштем социјалном лавиринту и што је и само жртва социјалне дискриминације".⁹ Насупрот томе, *Хајдуци* почивају на уверењу да су деца својим развојним статусом и недораслошћу издвојена у засебан свет и да им је непримерено мешање у социјалне односе и моделе одраслих, Социјално ангажовано дете Нушићу би, вероватно, заличило на Малог Јову Јована Јовановића Змаја: "*Полео се на столицу па се висок хвали*". Уосталом, *Хајдуци* су хумористички роман, он се смеје на и подсмева бекству дечака из њиховог малог, али аутономиог простора и из света игре, значи подсмева се ономе што је поглед на детињство и својеврсни романескни телос доброг дела романа дечје дружине. Упркос свему томе, *Хајдуци* су несумњиво роман дечјег колектива.

Уосталом, тема дечје групе у свом основу има идеју о дечјој антрополошког статуса, идеју чија књижевна транспозиција омогућује велике распоне, од авангардне, сновидне, пародичне, колажне и интертекстуалне поеме Александра Вуча *Дружина пет петлића*, преко класичних романа дечјег колектива Мата Ловрака и Тонета Селишкара, до хумористичке романескне грађевине *Хајдука*.

7) Ново Вуковић, *Ерих Кестнер и међуратна књижевност за дјecu на српскохрватском језику*, стр. 36

8) Сима Цуцић, *Из дечје књижевности*, стр. 98.

9) Ново Вуковић, *Неке специфичне одлике књижевности за дјecu у периоду између Два свјетска рата*, стр. 20.

ЗАГОНЕТКА ДЕТИЊСТВА

Андрићева кула детињства тајна је која се непрестано одгонета. То је почетак свих стаза и путева, стаза, како рече писац, према којој читав живот одмерава свој ход. Са узвишене стазе детињства никада се не силази. Андрић се почесто враћао свом детињству, враћао се вишеградској стази живота којом је закорачио у живот, тражећи у њој подстицаје за своје снове и надахнућа. Пишчево детињство – то није само лирски доживљај једног предела, истовремено живописног и опорог, већ нешто више од тога: приврженост духу детињства. Дух детињства! Је ли то дух одређеног животног периода, дух одређеног поднебља дубоко урежаног у свест одраслог човека? Је ли то она златна кутија коју одрасли понекад отварају, тражећи у њој чистоту и немир – почетак својих снова и надахнућа? Или је то заносни изазов маште што пада у сенку чим дете одрасте? Ето, од свега тога понешто налазимо у Андрићевим причама за децу. Андрић је, очигледно, искорачио из детињства с одређеним траумама, оптерећен недаћама и суровошћу времена којему је припадао. И све је то остало запретано у његовој свести, да би једног дана истински проговорило – уметнички снажно, немирно и сетно.

Андрић се, као писац, непрестано враћао детињству и налазио у њему подстицаје за своје стваралаштво. Он је писао за децу и о деци никада, не скривајући своје слутње и немире, своју заокупљеност бригаама живота. Детињство је у његовим причама предворје живота, време када деца сазнају и осећају проблеме одраслих! Андрић није лишио децу радости игре, али ни забринутости и замишљености над животом. Његови се мали јунаци предају игри – некада су те игре озбиљне и они у њој налазе смисао. Кроз игру опонашају друге, понајвише одрасле.

Јунаци Андрићевих прича за децу нису пасивни посматрачи онога што се збива око њих. Они желе, на свој начин, у свему да учествују – да помогну другима, да мењају свет око себе, да буду солидарни, да траже и налазе своје узоре.

Андрићеве приче за децу нису увек једноставне и читљиве. Напротив, неке од њих су сложене па захтевају веће читалачко искуство од оних којима су намењене. Њих могу читати и одрасли

